

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Genom en den 19 januari 1945 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 29, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag begärt riksdagens yttrande över följande vid propositionen fogade förslag till

**Förordning
om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den
19 maj 1939 (nr 207).**

Härigenom förordnas, att 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

Den, som olovligen anordnar vadhållning i samband med kapplöpning eller annan tävlan eller som, på sätt i 6 § första stycket sägs, främjar deltagande i otillåten eller utländsk sådan vadhållning, straffes med fängelse i högst ett år eller dagsböter.

Annan förseelse mot denna förordning eller med stöd av densamma meddelad föreskrift straffes med dagsböter. Beträdes någon, som förut fällt till straff för sådan förseelse, andra gången eller oftare därmed eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till fängelse i högst ett år dömas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1945.

Enligt 1 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207) må lotteri om penningar eller penningars värde icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t för allmänheten anordnas i andra fall eller i annan ordning än som i förordningen för särskilda fall (2, 3 och 5 §§) stadgas. Som lotteri skall anses varje företag, däri

efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det som erhålles av en var deltagare. Enligt 6 § första stycket är det förbjudet att främja deltagande i inom landet anordnat lotteri, som ej är tillåtet, eller i utländskt lotteri genom att för egen eller annans räkning utbjuda, avyttra eller eljest tillhandahålla bevis om rätt till delaktighet i lotteriet eller annan handling, avsedd för deltagande däri, genom att för egen eller annans räkning uppbära insatser i lotteriet eller förmedla insamling av insatser, genom att förmedla utbekommande av vinst från lotteriet eller genom att eljest tillhandagå annan vid deltagande i lotteriet. I 6 § andra stycket stadgas förbud mot att kungöra tillhandagående, varom i första stycket nämnts, eller att sprida inbjudan, plan, vinstförteckning, dragningslista eller liknande meddelande beträffande lotteri, som avses i 6 §, såframt ej av omständigheterna framgår, att avsikten icke är att främja deltagande i lotteriet. Vad i förordningen stadgas skall jämlikt 8 § äga tillämpning jämväl å sådant lotteri, vid vilket såsom villkor för deltagande fordras medlemskap i viss sammanlutning, därest denna tillkommit väsentligen för anordnande av lotteri eller lotteriet eljest, såsom med avseende å omfattningen eller de villkor, varunder deltagande må ske, är att jämställa med lotteri, anordnat för allmänheten. Förseelse mot lotteriförordningen straffas jämlikt 10 § första stycket med dagsböter. Vid upprepad förseelse eller då omständigheterna eljest äro försvårande må enligt andra stycket i samma paragraf till fängelse i högst ett år dömas. Då någon dömes för förseelse mot förordningen, skola jämlikt 11 § bland annat uppburna insatser förverkas till Kronan.

Med stöd av 1 § lotteriförordningen meddelar Kungl. Maj:t för ett år i sänder tillstånd för olika travsällskap, kapplöpningsklubbar och andra hästsportorganisationer att å fastställda tider och platser vid offentliga travtävlingar eller kapplöpningar anordna vadhållning medelst totalisator. Sådant tillstånd har för innevarande år lämnats 18 sällskap som anordna travtävlingar och 6 klubbar som anordna galopptävlingar. I det kungl. brev av den 22 december 1944 varigenom meddelats tillstånd att anordna vadhållning medelst totalisator vid travtävlingar har Kungl. Maj:t föreskrivit:

att det skall åligga anordnare av vadhållning medelst totalisator att av de insatser, som göras för deltagande i vadhållningen, innehålla ett belopp, motsvarande tjuu procent av insatssumman,

att anordnare av vadhållning skall äga att av sålunda innehållet belopp för anskaffande och tillhandahållande av pris vid travtävlingarna samt bestridande av andra omkostnader för desamma tillgodogöra sig vad som återstår, sedan för statsverkets räkning avdragits så stor andel, som angivits i Kungl. Maj:ts beslut den 30 maj 1941 angående viss ändring i fördelningen av vid travtävlingar inflytande totalisatormedel, samt

att propositionerna för de travtävlingar, vid vilka vadhållning medelst totalisator äger rum, skola godkännas av lantbruksstyrelsen.

Kungl. Maj:t uppdrager åt lantbruksstyrelsen att, därest särskilda omständigheter sådant påkalla, medgiva ändring av ovan angivna tider och platser för ifrågavarande travtävlingars avhållande, att utfärda närmare bestämmelser för anordnande och kontroll av vadhållningen medelst totalisator vid

travtävlingarna, samt att avgöra meningsskiljaktighet, som kan komma att uppstå travsport- och kapplöpningsorganisationer emellan beträffande fördelningen av dagarna för utnyttjande av respektive organisationer beviljade totalisatorstillstånd.

Liknande föreskrifter ha av Kungl. Maj:t meddelats i fråga om anordnande av vadhållning medelst totalisator vid galopptävlingar.

Med stöd av det lantbruksstyrelsen givna bemyndigandet har styrelsen i särskilda skrivelser till de olika hästsportorganisationerna utfärdat närmare föreskrifter för anordnande och kontroll av vadhållningen. Själva vadhållningen äger rum i enlighet med ett av stuteriöverstyrelsen den 8 maj 1923 utfärdat vadhållningsreglemente för totalisatorspel vid hästtävlingar med däri den 28 mars 1928, den 21 mars 1929 och den 18 mars 1931 beslutade ändringar samt, i förekommande fall, enligt ett av lantbruksstyrelsen den 15 januari 1937 utfärdat tillägg till samma reglemente, avseende s. k. kombinerad vadhållning å vinnare och andra häst, med däri av styrelsen den 4 maj 1938 och den 7 februari 1944 beslutade ändringar.

I två likalydande motioner till 1944 års riksdag, nämligen nr 141 i första kammaren av herr *Holmström m. fl.* och nr 221 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och skyndsamt förslag om införande av skärpt straffansvar för illegal vadhållning (s. k. bookmakeri).

Såsom motivering till sin hemställan anförde motionärerna bland annat följande.

I Sverige torde enligt initierat omdöme förhållandena nu ligga så till, att bestämda tendenser till bookmakeri visserligen kunnat spåras, men att denna illegala verksamhet ännu icke vunnit någon större utbredning eller hunnit organiseras i fastare former. Det borde därför finnas stora utsikter att kunna effektivt komma till rätta med denna företeelse, därest dels en tydlig definition av begreppet bookmakeri införes i lagen och dels och framförallt straffansvaret för sådana förseelser skärpes. För att nå detta mål bör frihetsstraff införas som det normala straffet för den, som gör sig skyldig till bookmakeri, och böter endast förekomma som undantag. All erfarenhet talar nämligen för, att bötesstraff icke verkar avskräckande på en person, som ägnar sig åt en sådan hantering som bookmakeri. Även för möjligheten att kunna effektivt utreda ett sådant brott är en straffskärpning starkt påkallad. Bookmakeri hör till de brottstyper, vilka äro mycket svåra att utreda och förebringa bevisning om. Därest endast bötesstraff är det normala, kan husrannsakan icke företagas av polismyndigheten, och enligt praxis kvarhållas en misstänkt person icke hos polisen, därest frihetsstraff ej är det normala straffet för brottet. En bookmaker som driver sin rörelse i större skala kan säkerligen antagas föra något slags anteckningar över sina transaktioner. Utan möjlighet att företaga kropps- eller husrannsakan bli svårigheterna att föra bevis mot den misstänkte orimligt stora, liksom denne också har betydande möjligheter att varna sitt klientel, därest han icke kan kvarhållas hos polisen under utredningens gång. Därjämte torde det böra allvarligt övervägas, huruvida icke straffansvar borde införas jämväl för den som ingår vad hos en bookmaker, varvid för sådan förseelse böter skulle bli det normala straffet, dock med skärpning till fängelse vid upprepande.

I utlåtande (nr 53) över motionerna anförde första lagutskottet — efter att hava inhämtat yttranden från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar — bland annat följande.

Motionärerna ha föreslagit sådana ändringar i gällande bestämmelser, att en tydlig definition av begreppet bookmakeri införes i lagen och att straffet för sådan förseelse skärpes. Härjämte har i motionerna ifrågasatts att straffansvar införes jämväl för de personer som anlita bookmakern genom att hos honom ingå vad.

Till motivering av förslaget i förstnämnda hänseende ha motionärerna anført att frågan om lotteriförordningens tillämplighet på bookmakeri veterligen icke varit föremål för prövning i högre instans. Att illegal vadhållning av ifrågavarande slag är straffbar enligt lotteriförordningen kan emellertid icke vara föremål för tvekan. Att lotteriförordningen är tillämplig framgår med all tydlighet av den i 1 § upptagna definitionen av begreppet lotteri och bestyrkes därav att lotteriförordningen, enligt vad övergångsbestämmelserna utvisa, var avsedd att träda i stället för bland annat förordningen den 7 juni 1934 angående vadhållning i samband med tävlingar. Någon särskild bestämning av vad som skall förstås med bookmakeri synes alltså icke vara av nöden. Då vadhållning i samband med tävlingar i åtskilliga hänseenden skiljer sig från lotterier i allmänhet och delvis synes böra betraktas ur andra synpunkter än dessa, kunde emellertid ifrågasättas att såsom i Danmark och Norge regleras sådan vadhållning i särskild författning vid sidan av lotteriförordningen. Genom en sådan ordning skulle bookmakeriets särskilda karaktär obestriddligen framstå på ett klarare sätt än vad nu är fallet. Utskottet har dock icke funnit tillräckliga skäl föreligga att nu förorda en lagstiftningsåtgärd av sådan räckvidd.

Till stöd för yrkandet om straffskärpning för illegal vadhållning ha motionärerna åberopat dels att ett bötesstraff icke verkar tillräckligt avskräckande och dels att hus- och kroppsrannsakan eller anhållande icke skulle kunna tillgripas vid utredning av brott, därest frihetsstraff icke är det normala straffet för brottet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att bötesstraffet icke i högre grad torde verka avskräckande för personer vilka bedriva illegal vadhållningsverksamhet. Man torde kunna utgå från att de belopp som omsättas hos en bookmaker och de vinster som denne kan draga av rörelsen i allmänhet äro så betydande att risken för ett bötesstraff icke verkar avhållande på honom. Större betydelse i sådant hänseende måste tydligtvis tillmätas bestämmelsen i 11 § att den som gör sig skyldig till förseelse mot lotteriförordningen går förlustig för lotteriet uppburna insatser. Mest ändamålsenligt torde emellertid vara att vidga möjligheterna att ådöma frihetsstraff för sådan förseelse. För närvarande kan frihetsstraff — fängelse i högst ett år — ifrågakomma blott vid upprepad förseelse eller då omständigheterna eljest äro försvårande. En framkomlig väg för vinnande av det angivna syftet synes vara att — på sätt även ifrågasatts i ett över motionerna avgivet yttrande — vidtaga sådan ändring av lotteriförordningen, att anordnande utan vederbörligt tillstånd av vadhållning vid tävlingar blir att bedöma enligt 10 § andra stycket även utan att där stadgade förutsättningar för ådömande av frihetsstraff behöva föreligga. Genom en dylik ändring skulle fängelsestraff ingå i den normala strafflatituden för bookmakeri. Enligt utskottets mening bör frågan om en skärpning på detta eller annat lämpligt sätt av straffansvaret för illegal vadhållning vid tävlingar göras till föremål för närmare utredning.

En straffskärpning av nu ifrågasatt innebörd synes icke i och för sig er-

forderlig för tillgodoseende av den av motionärerna i andra hand åberopade grunden för straffskärpningen. Enligt lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål kan hus- och kroppsrensningen företagas hos den som är med skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse. Sådana åtgärder torde kunna tillgripas då grundad misstanke uppstått om förseelse mot lotteriförordningen i dess nuvarande lydelse, i varje fall om vederbörande polismyndighet har anledning antaga att omständigheterna vid förseelsen komma att bedömas som försvårande. Uppenbart är emellertid att polismyndigheterna iakttaga en viss återhållsamhet vid användandet av ifrågavarande tvångsmedel för utredning av brott, som i normala fall endast straffas med böter. Enligt utskottets mening är en sådan återhållsamhet också riktig. Med hänsyn härtill läser den av utskottet ifrågasatta straffskärpningen jämväl vara ägnad att i praktiken underlätta uppdragandet av förseelser av nu ifrågavarande beskaffenhet.

Införandet av bestämmelser om straff för personer som ingå vad hos en bookmaker kan icke förordas av utskottet. En sådan utvidgning av straffbarheten torde icke äga stöd i den allmänna rättsuppfattningen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av motionerna hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om en skärpning av straffansvaret för anordnande utan tillstånd av vadhållning vid tävlingar. Denna hemställan bifölls av riksdagen, varefter skrivelse i ärendet avläts till Kungl. Maj:t den 17 juni 1944, nr 388.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Ohlin*:

»Illegal vadhållning vid tävlingar torde visserligen icke förekomma i nämnvärd omfattning här i landet, och det kan därför måhända ifrågasättas om behov föreligger att höja det för anordnande av sådan vadhållning stadgade normalstraffet, vilket liksom för övriga förseelser mot lotteriförordningen är dagsböter. Med hänsyn till vad i ärendet anförts från riksdagens sida vill jag likväl icke motsätta mig att straffet för anordnande av olovlig vadhållning vid tävlingar skärpes på sådant sätt, att fängelse kommer att ingå i normalstrafflatituden. Härigenom skulle straffets avskräckande verkan bli kraftigare. Vidare torde, på sätt första lagutskottet framhållit i sitt nyss återgivna utlåtande, polismyndigheterna i sådan händelse bli mera benägna att vid undersökning rörande illegal vadhållning företaga hus- eller kroppsrensningen, något som givetvis är ägnat att underlätta uppdragandet av begångna förseelser.

För att den av riksdagen önskade verkan skall till fullo ernås torde emellertid en skärpning böra ske ej endast av straffet för anordnande av otillåten vadhållning utan även av straffet för främjande av deltagande i dylik vadhållning eller i utländsk vadhållning på sätt i 6 § första stycket lotteriförordningen angives. Däremot synes skäl knappast föreligga att i detta sammanhang även höja straffet för överträdelse av det i andra stycket av samma paragraf stadgade förbudet.

I enlighet med vad sålunda anförts har jag låtit inom handelsdepartementet utarbeta förslag till *förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)*. Förslaget upptager i första stycket en bestämmelse om att den som olovligen anordnar vadhållning i samband med

kapplöpning eller annan tävlan eller som, på sätt i 6 § första stycket sägs, främjar deltagande i otillåten eller utländsk sådan vadhållning, skall straffas med fängelse i högst ett år eller dagsböter. I andra stycket ha nuvarande bestämmelser i 10 § upptagits med allenast de jämkningar, som föranledas av att bestämmelserna icke längre skola avse de i det föreslagna första stycket angivna förseelserna. Författningsändringen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1945.

Den sålunda förordade lydelsen av 10 § första stycket lotteriförordningen skulle alltså avse vadhållning vid alla slag av tävlingar och icke endast hästtävlingar. Även om behov av straffskärpning gjorts sannolikt allenast vad angår vadhållning vid hästtävlingar, torde det dock icke vara påkallat att i förevarande sammanhang göra åtskillnad mellan tävlingar av olika slag.»

Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen har föranletts av en skrivelse från 1944 års riksdag, däri riksdagen, efter hemställan av utskottet, anhållit om utredning av frågan om en skärpning av straffansvaret för anordnande utan tillstånd av vadhållning vid tävlingar. Enligt förslaget kommer frihetsstraff — fängelse i högst ett år — att ingå i den normala straffskalan för förseelser av ifrågasvarande slag ävensom för främjande av deltagande i otillåten vadhållning eller i utländsk vadhållning på sätt i 6 § första stycket lotteriförordningen angives.

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av författningsförslaget icke funnit något att erinra mot detsamma och får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke funnit anledning till erinran mot det vid propositionen fogade författningsförslaget.

Stockholm den 22 februari 1945.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Westman, Karl Johan Olsson, Linnér* och *Ahlkvist* samt fru *Sjöström-Bengtsson*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Werner, Olsson* i Mellerud och *Berg, fru Gustafson* samt herrar *Ljungberg, Landgren* och *Rylander*.